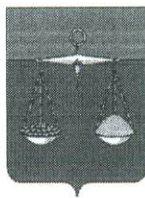

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ ТЮЛЯЧИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНАТЕЛӘЧЕ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

« 09 » декабрь 2020

с. Тюлячи

№ 550

«2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль Программасын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2006 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Мәдәният турында» 1998 елның 3 июлендәге 1705 номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. «2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» муниципаль Программасын кушымта нигезендә расларга.

2. Район Башкарма комитетының 2018 елның 4 декабрэндәге 802 номерлы «2019-2021 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» карары үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карар гамәлдәге законнар нигезендә үз көченә керә.

4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты Житәкчесенәң социаль мәсьәләләр буенча урынбасары Д.С. Гыйниятуллинга йөкләргә.

Житәкче

И.Х. Хәמידуллин

	<p>булдыру.</p> <p>7. Теләче муниципаль районы мәдәният тармагын үстерү, районнын социаль-икътисадый үсешенең перспектив бурычларын хәл итүдә мәдәниятнең ролен күтәрү өчен шартлар тудыру, Теләче муниципаль районы халкын тәрбияләүдә, агартуда һәм ял итүне тәмин итүдә мәдәниятнең ролен көчәйтү.</p> <p>8. Мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрнең сыйфатын арттыру.</p> <p>9. Гражданныр, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатләрәндә архив эше белән идарә итү</p>
Программаның төп бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> - халыкта милли горурлык, гражданлык һәм патриотизм хисен тәрбияләүгә юнәлтелгән мәдәният һәм сәнгать чаралары нигезендә әхлакый һәм рухи кыйммәтләр формалаштыру; - мәдәният һәм сәнгать учреждениеләренең матди-техник базасын, аларның техник жиһазланышын, ныгыту, яшь талантларны ачыклау һәм аларга ярдәм итү; - музей фондын саклау, тулыландыру, өйрәнү һәм экспонацияләү; - китапханәләрне мәгълүматлаштыру, китапханә эшен алга таба үстерү; - клуб формированиеләренең, үзешчән коллективларның сыйфатлы үсешен (башкару осталыгын) тәмин итү; - муниципаль район архивы һәм башка архив документларын саклау, исәпкә алу, комплектау һәм алардан файдалануны тәмин итү
Программаны тормышка ашыру вакыты	2021-2023 еллар
Ярдәмче Программалар исемлеге	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга музей эшен үстерү» Ярдәмче программасы; 2. «Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга китапханә эшен үстерү» Ярдәмче программасы; 3. «2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» Ярдәмче программасы; 4. «2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәнияте өлкәсендә чаралар үткәрү» Ярдәмче программасы; 5. «Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга архив эшен үстерү» Ярдәмче программасы
Программаны финанслау күләмнәре	<p>2021-2023 елларда программаны финанслауга 162535,30 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 53919,70 мең сум</p> <p>2022 ел - 54101,20 мең сум</p> <p>2023 ел - 54514,40 мең сум</p> <p>Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2023 елларда республика бюджеты акчалары исәбеннән 114,10 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 114,10 мең сум</p> <p>2022 ел - 0,00 мең сум</p> <p>2023 ел - 0,00 мең сум</p> <p>Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2023 елларда Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына 162421,20 мең сум,</p>

	<p>шул исәптән еллар буенча: 2021 ел - 53805,60 мең сум 2022 ел - 54101,20 мең сум 2023 ел - 54514,40 мең сум</p> <p>Федераль бюджет акчалары хисабына Программаны 2021-2023 елларда финанслауның гомуми күләме 0,00 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел - 0,00 мең сум 2022 ел - 0,00 мең сум 2023 ел - 0,00 мең сум</p> <p>Программаны финанслау күләме фаразланган характерга ия һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк</p>
Программаны тормышка ашыруны контрольдә тоту һәм идарә итү системасы	Программаны тормышка ашыру белән агымдагы идарәне Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының территорияль үсеш бүлеге гамәлгә ашыра
Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре һәм социаль-икътисадый нәтижелелек күрсәткечләре	<ul style="list-style-type: none"> - мәдәният өлкәсендә хезмәт күрсәтү сыйфатын яхшырту, аларның заманча таләпләргә һәм Теләче муниципаль районында яшәүче һәр кешенең ихтыяжларына туры килү-килмәве; - мәдәни-ял итү чараларына килүчеләр санын арттыру; - китапханәләргә килүчеләр санын арттыру; - һәвәскәрләр берләшмәләре эшендә катнашучы халыкның өлешен арттыру; - муниципаль учреждениеләр, эшмәкәрлек һәм башка төр эшчәнлектән кәргән акча күләмен арттыру

I. Программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблемага характеристика

Хәзерге дөньяда мәдәният кеше тормышының мөһим состав өлеше сыйфатында һәм прогресстың төп факторларының берсе буларак торган саен күбрәк чыгыш ясыя. Аның мөһим шарты булып барлык эгъзаларының һәръяклы һәм гармонияле үсеше нигезендә жәмгыятьнең рухи потенциалын даими үстерүне тәмин итү һәм аларның ижади мөмкинлекләрен тулы ачу тора. Гуманитар кыйммәтләр нигезендә бөтен жәмгыятьнең рухи һәм мәдәни дәрәжәсен күтәрү, әгәр бер-берсен тулыландыручы мәдәни сәясәтнең төп элементлары, аларның нәтижеләренең үзара тәсирендә кабул ителә торган төп элементлары халыкның мәдәнияткә үтеп керүе һәм мәдәни тормышта катнашуы булса, мөмкин була. Мәдәни байлыklarның максималь үтемлелеген тәмин итү, мәдәният өлкәсендә хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлелеген арттыру-районның мәдәни сәясәте бурычларының берсе.

Район мәдәният учреждениеләре эшчәнлеге соңгы елларда мәдәни эшчәнлекнең социаль нәтижелелеген арттыруга, халык өчен мәдәни хезмәтләрнең үтемлелеген арттыруга юнәлдерелгән.

Авыл мәдәниятен саклау һәрвакыт дәүләт мәдәни сәясәтенең өстенлекле юнәлешләренең берсе булды, бу тармакның күп кенә норматив һәм программа документларында чагылыш тапты. Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгы

каршындагы Мәдәният буенча Координация советы карары белән (2010 елның 17 сентябрәндәге) Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимияте органнарына авыл мәдәниәтен үстерүгә юнәлдерелгән төбәк максатчан программаларын эшләү һәм раслау йөкләнде.

Россия Федерациясе Хөкүмәте Рәисе В.В. Путинның күрсәтмәләре исемлегенә 2 пункты белән 2011 елның 15 ноябрәндәге Авыл интеллигенциясе форумы эшендә 2011 елның 22 ноябрәндәге кабул ителгән ВП-П12-8267 номерлы Россия Мәдәният министрлыгы Россия Федерациясе субъектлары белән берлектә «Россия мәдәниәте» эшләнә торган дәүләт программасы кысаларында авылның заманча инфраструктурасын үстерү, мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасын модернизацияләү, китапханәләргә Интернет аша керү белән тәмин итү буенча чараларны күздә тотарга йөкләнде.

Гамәлдәге социаль инфраструктураны модернизацияләү һәм үстерү зарурлыгы, халыкның ихтыяжларын тулысынча канәгатьләндерү критерийларыннан чыгып, авылның мәдәни потенциалын саклап калу һәм арттыру кирәклегә 2020 елга кадәр чорга Россия Федерациясенә озак сроклы социаль-иқтисади үсеш концепциясе, 2020 елга кадәр чорга Россия Федерациясе Авыл территорияләрен тотрыклы үстерү концепциясе белән билгеләнә.

Кече шәһәрләрдә музейлар, театрлар, китапханәләр, ижат клублары эшчәнлегенә аерым игътибар бирергә, шулай ук кече шәһәрләрдә мәдәниәтне үстерү буенча дәүләт программасы проекты эшләү зарурлыгына Россия Федерациясе Президенты В.В. Путин үзенә Гаделлеккә ирешү. "Россия өчен социаль сәясәт" дигән авторлык мәкаләсендә күрсәтте. Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгы каршындагы Мәдәният буенча Координация советының 2012 елның 4 апрелдәге карарының 2.2 пункты нигезендә Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимият органнарына 01.06.2012 елга кадәр Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгына кече шәһәрләр мәдәниәтен үстерү Концепциясе проектына тәкъдимнәр жиберү йөкләнде.

Мәдәният бүлегенә бурычы-мәдәниәткә ярдәм итү һәм аны үстерү генә түгел, ә безнең районда аның тарихы дәвамында барлыкка килгән мирасны, мәдәни потенциалны саклап калу да.

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлегә тарафыннан иң яхшы традицияләргә саклап калуга һәм үстерүгә юнәлтелгән чаралар уздырыла, шуның нәтижәсендә районның мәдәни тормышы якты һәм бай.

Шуның белән бергә, район мәдәниәтен үстерүдә житди проблемалар бар. Мәсәлән, мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасы, инструментлар, заманча техник чаралар белән тәмин ителеш аеруча игътибарга мохтаж. Авыл мәдәниәт йортлары һәм авыл клублары капитал ремонт, реконструкция, жиһазландыруга, шулай ук авыл халкы өчен мәдәни-массакуләм чаралар оештыруга һәм үткәругә даими ярдәм таләп итә. Мәдәният учреждениеләренә тулы көченә эшләве өчен түгәрәкләр һәм клублар, сәхнә киёмнәре, концерт костюмнары буенча эшләү өчен уңайлы шартлар тудыру, сакчылык-янгын сигнализациясе системаларын урнаштыру буенча эшләр башкару һ.б. кирәк.

Программа финанс ярдәмен һәм мәдәният учреждениеләре эшенә тотрыклылыгын гарантияләүче чаралар системасын күздә тоту. Шулай итеп,

программа мәдәни үсешнең төп бурычларын хәл итү максатында тармакны эзлекле яңартуга юнәлдерелергә тиеш.

Яңа мәгълүмати технологияләр нигезендә муниципаль китапханәләрнең мәгълүмат базасын үстерү, кулланучыларга уңайлы хезмәт күрсәтү өчен шартлар тудыру зарурилыгы туды.

Коллективларның гастрольләрдә йөрүләрен оештыру, башкаладан читтә узучы төрле фестивальләрдә һәм конкурсларда катнашу өчен финанс мөмкинлекләре юк.

Авыл мәдәният йортлары һәм авыл клублары капитал ремонт, реконструкция, жиһазландыруга даими ярдәм таләп итә. Шулай ук район халкы өчен мәдәни-массакуләм чаралар оештыру һәм уздыру да күздә тотыла.

Программа финанс ярдәмен һәм мәдәният учреждениеләре эшенен тотрыклылыгын гарантияләүче чаралар системасын күздә тотта.

Шулай итеп, программа мәдәни үсешнең төп бурычларын хәл итү максатында тармакны эзлекле яңартуга юнәлдерелергә тиеш.

II. Программаның төп максатлары һәм бурычлары, аны гамәлгә ашыру срокларын, шулай ук аны үтәү барышын чагылдыручы максатчан индикаторлар һәм күрсәткечләр исемлеге

«2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» озак сроклы муниципаль программаның максаты «2014-2022 елларга Татарстан Республикасы мәдәниятен үстерү» Татарстан Республикасы Дәүләт программасы өстенлекләренә нигезләнгән

Районның социаль-икътисади үсеше максатларында мәдәният һәм сәнгать өлкәсен тотрыклы үстерү өчен кирәкле шартлар тудыру белән беррәттән, «2021-2023 елларга Теләче муниципаль районы мәдәниятен үстерү» озак вакытка исәпләнгән муниципаль программаның стратегик максатлары булып тора:

- ижәт өчен уңай шартлар тудыру, мәдәният өлкәсендә интеллектуаль һәм ижади эшчәнлекне яклау;

- заманча мәдәният һәм сәнгатьнең барлык төрләрен һәм жанрларын үстерүгә ярдәм итү;

- мәдәни кыйммәтләрдән файдалану мөмкинлеге алу өчен төрле милләт халкы һәм төрле социаль төркемнәр вәкилләре өчен тигез мөмкинлекләр тәмин итү;

- мәдәният һәм халык ижатын үстерү өчен төп шарт булып торган бюджет финанславы булган муниципаль учреждениеләр буларак мәдәният учреждениеләрен саклап калу;

- халык декоратив-гамәли ижатына, халык һөнәрчелегенә һәм һөнәрләренә ярдәм итү һәм аны үстерү;

- дәүләт социаль стандартлары кысаларында халыкның мәдәни хезмәтләргә булган ихтыяжын канәгатьләндерү;

- мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасын ныгыту;

- гражданныр, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү.

Өлеге максатларга ирешү өчен системалы характердагы кайбер мәсьәләләрне хәл итәргә кирәк:

- мәдәният һәм сәнгать өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын һәм төрлеләген арттыру өчен шартлар тудыру, мәдәният учреждениеләре эшен модернизацияләү;

- Теләче муниципаль районының барлык гражданны өчен мәдәният һәм сәнгать өлкәсендә мәдәни байлыктарга тигез хокукны һәм ижади потенциалны тормышка ашыру мөмкинлекләрен тәмин итү;

- матди-техник базаны ныгыту;

- музей предметларын саклауның матди-техник базасын яхшырту юлы белән, фонд саклагычларны һәм аларның жиһазларын модернизацияләү юлы белән музей мирасының сакланышын тәмин итү;

- балаларны һәм яшьләрне театр һәм музыка сәнгатенә, музей-күргәзмә проектларына жәлеп итүгә дәүләт ярдәме күрсәтү;

- мәдәният учреждениеләренә гаилә белән бару рәвешләрен үстерү;

- театр спектакльләрен, концерт программаларын һәм музей-күргәзмә экспозицияләрен сәнгатьчә бизәү өчен заманча техник (шул исәптән мультимедиа) чараларны актив кертү;

- китапханә фондларының актуальләген һәм сакланышын тәмин итү;

- халыкка китапханә-мәгълүмати хезмәт күрсәтүнең дистанцион һәм башка стационар булмаган формаларын үстерү;

- мәдәни-ял итү эшчәнлегенә өлкәсендә халык өчен хезмәт күрсәтү күләмнәрен һәм төрләрне киңәйтү;

- заманча таләпләргә җавап бирә торган мәдәният учреждениеләре төзелеше;

- Татарстан Республикасында халык сәнгать кәсепләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү, үсеп килүче буында милли тарихка, традицион халык мәдәниятенә хөрмәт тәрбияләү;

- Архив фонды һәм башка архив документларын саклау, исәпкә алу, комплекттау һәм куллануны тәмин итү.

«Музей эшен үстерү» ярдәмче программасы Теләче муниципаль районының музей фондын саклауга, өйрәнү һәм популярлаштыруга, шулай ук жәмгыять үсешенә мөһим ресурс буларак, аларга социаль-мәдәни функцияләренә гамәлгә ашыру өчен уңайлы шартлар тудыру максатыннан, Туган якны өйрәнү музей комплекслы үстерүгә юнәлдерелгән.

«Китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасы гражданның үзенә конституциячел хокукларын тормышка ашыруны тәмин итә ала торган Китапханә хезмәте системасын үстерүгә, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасын саклауга юнәлдерелгән.

«Мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» Ярдәмче программасы мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрне үстерү һәм халык ижатына ярдәм итү өчен уңайлы шартлар булдыруга, мәдәният учреждениеләренә матди-техник торышын норматив куркынычсызлык таләпләренә, санитар һәм янгынга каршы нормативларга туры китерү өчен чаралар комплексын булдыруга юнәлдерелгән.

«Мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» Ярдәмче программасы Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар булдыруга, район күләмендә чаралар оештыруга һәм үткәругә, Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәккә, Бөтенроссия һәм халыкка чараларда тәкъдим итүгә юнәлдерелгән.

«Архив эшен үстерү» ярдәмче программасы Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы башкарма комитеты архив бүлеге эшчәнлегенең стратегик максатына ирешүгә юнәлдерелгән (Татарстан Республикасы Архив фонды документларын һәм гражданныр, жәмгыять, дәүләт мәнфәгатьләрендә башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм куллануны тәмин итү).

Санлы күрсәткечләр һәм индикаторлар:

- төрле типтагы мәдәният учреждениеләренә йөрү санын арту;
- кулланучылар саны арту, шул исәптән махсус категория кулланучылар;
- театр спектакльләре һәм концерт программалары, музей-күргәзмә акцияләре, экспозицияләр һәм башка мәдәни программалар һәм чаралар санын арттыру;
- халыкны музей хезмәтләре белән тәмин итү (экскурсияләр, лекцияләр, күргәзмәләр, проектлар һ.б.);
- реставрациялүгә мохтаж булган фондларның гомуми санына карата реставрацияләнган предметларның чагыштырма авырлыгы;
- ачык китапханәләренң китапханә фондларының яңартылу күрсәткечен арттыру;
- мәдәният өлкәсендә инновацион проектлар санының артуы;
- төбәкара һәм халыкара мәдәни акцияләр, ижтимагый әһәмиятле чаралар саны арту;
- ел саен үткәрелә торган республика һөнәри осталык конкурсларында катнашучы тармак белгечләре санын арттыру;
- программаны тормышка ашыру мониторингы максаты белән үткәрелә торган социологик сораштырулар һәм тикшеренүләр санын арттыру;
- төрле дәрәжәдәге конкурсларда призлы урыннар саны.
- муниципаль архив биналарының архив документларын даими саклауны тәмин итә торган норматив шартларга туры килү дәрәжәсен күтәрү.

Программаны үтәү нәтижәләлеге күрсәткечләре:

- премьерә театр спектакльләренң, яңа музыкаль программаларның, музей-күргәзмә экспозицияләренң, башка яңа ижади проектларның гомуми чаралар санына нисбәте;
- халыкның аерым категорияләреннән файдаланучыларның мәдәният учреждениеләреннән файдаланучыларның гомуми санына мөнәсәбәте;
- мәдәният, сәнгать учреждениеләре үткәрә торган мәдәни-массакуләм һәм мәдәни-ял чараларында катнашучылар санының республика халкының гомуми санына нисбәте;
- программа чаралары белән колачланган мәдәни мирас объектлары санының Татарстан Республикасының мәдәни мирас объектларының гомуми санына нисбәте;
- аттестация, яңадан әзерләү һәм квалификация күтәрүне узган белгечләренң тармак белгечләренң гомуми санына нисбәте;
- тармакның 35 яшькә кадәрге белгечләре, учреждениеләр житәкчеләре һәм тармак белгечләренң гомуми санына 45 яшькә кадәр булган житәкче кадрлар резервы белән чагыштырмасы.
- билгеләнган срокта архив тарафыннан башкарылган соратулар өләше, бер ел эчендә кергән соратуларның гомуми күләмендә процентларда.

Программаны тормышка ашыру сроклары

Программаны тормышка ашыру срогы: 2021-2023 еллар.

Контроль этаплар булып еллык хисаплар тора, халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен фәнни нигезлэнгән тикшеренүләр нәтижеләре һәм арадаш күрсәткечләр мониторингы гамәлгә ашырыла.

III. Программаны ресурслар белән тээмин итүне нигезләү

Программаны тормышка ашыруны финанс ягыннан тээмин итү жирле бюджет акчалары хисабына гамәлгә ашырыла. Жирле бюджет акчалары белән беррәттән программаны финанслауга республика бюджетыннан акча жәлеп итү, дәүләт программаларында катнашу юлы белән мәдәният учреждениеләрен капиталы ремонтлау һәм тәзү, автоматлаштырылган архив технологияләре булдыру һәм архив документлары нигезендә гражданны һәм оешмаларны мәгълүмат белән тээмин итү күздә тотыла.

Муниципаль программаны гамәлгә ашыру өчен жирле бюджет чыгымнарына еллык төзәтмәләр кергү тәртибе Чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Татарстан Республикасы Теләче районы бюджеты проекты тәзү тәртибе белән билгеләнә.

Программаны финанс белән тээмин итү үзенчәлекләре булып тора:

1. Устав эшчәнлегә кысаларында мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган хезмәтләрен күләмен һәм төрләрен арттыру хисабына программа чараларын тормышка ашыруга юнәлдерелгән бюджеттан тыш акчалар өлешен арттыру.

2. Дәүләт учреждениеләрен хокукый хәлен камилләштерүнең яңа шартларында гамәлдәге хокукый актларда каралган нормалар нигезендә билгеләнә торган дәүләт биремнәре нигезендә бюджет ассигнованиеләрен куллану («Дәүләт (муниципаль) учреждениеләрен хокукый хәлен камилләштерүгә бәйле рәвештә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кергү турында» 08.05.2010 № 83-ФЗ номерлы Федераль закон).

3. Ижади эшчәнлеккә, фәнни һәм мәгариф эшчәнлегенә адреслы ярдәм күрсәтүнең төрле формаларын, яңа хезмәт төрләрен һәм мәдәният учреждениеләренә килүчеләр белән эшләү технологияләрен булдыруга юнәлдерелгән инновацион проектларны куллану.

Программаны тормышка ашыруны ресурслар белән тээмин итү

№	Ярдәмче программаның аталышы	Финанслау чыганагы	2021 ел (фараз)	2022 ел (фараз)	2023 ел (фараз)
1.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга музей эшен үстерү»	Жирле бюджет	824,60	828,90	828,90
2.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга китапханә эшен үстерү»	Жирле бюджет	13191,50	13250,60	13250,60
		Федераль бюджет	0,00	0,00	0,00
3.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга мәдәни-ял итү эшчәнлеген»	Жирле бюджет	39102,30	39334,50	39747,70
		Республика бюджеты	114,10		

	үстерү»	Федераль бюджет	0,00	0,00	0,00
4.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру»	Жирле бюджет	235,00	235,00	235,00
5.	ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА «Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга архив эшен үстерү»	Жирле бюджет	452,20	452,20	452,20
БАРЛЫГЫ:			53919,70	54101,20	54514,40
НИБАРЫ:			162535,30		

IV. Программаны тормышка ашыру механизмы, үз эченә муниципаль программа белән идарә итү механизмын һәм заказчыларның үзара хезмәттәшлеге механизмын ала

Программаның житәкчесе Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге һәм архив бүлеге башлыклары булып тора, алар аны гамәлгә ашыру өчен шәхсән җаваплы, ахыргы нәтижәләр, Финанс чаралары программасын үтәүгә бүлеп бирелә торган максатчан һәм нәтижәле файдалану, шулай ук Программаны гамәлгә ашыру белән идарә итү рәвешләрен һәм ысулларын билгели.

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты, дәүләт заказчысы - координаторы буларак, программаның үтәлеше барышында:

- жирле, республика бюджеты һәм бюджеттан тыш чыганақлардан анализ һәм рациональ файдалануны тәмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә Программаны үтәү өчен кирәкле норматив хокукий актлар эшли;

- программаны тормышка ашыруның барышы турында квартал саен хисаплар эзерли һәм хисап чорыннан соң килүче 25 числога кадәр Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының икътисад бүлеге адресына жиберә;

- программаны тормышка ашыруның барышы турында еллык хисаплар эзерли һәм аларны Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының икътисад бүлеге адресына һәм хисап чорыннан соң килүче елның 1 мартына кадәр жиберә.

Программаны тормышка ашыра башлаганчы, Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге һәм архив бүлеге:

- программаны тормышка ашыру белән идарә итү турында Нигезләмәне раслый һәм Программаны тормышка ашыруның оештыру-финанс планын формалаштыра;

- программа чараларына төзәтмәләр кергү һәм Программаны гамәлгә ашыру барышында аларны ресурслар белән тәмин итү механизмнарын билгели;

- максатчан индикаторларның әһәмияте, программаны гамәлгә ашыру күрсәткечләре, аның үтәлешен мониторинглау нәтижәләре, башкаручылар программасында катнашу шартлары турында мәғлүматның ачыклығын тәмин итү процедураларын билгели.

V. Программаның икътисадый, социаль һәм экологик нәтижәләлеген бәяләү

Мәдәниятнең фундаменталь үзенчәлеге шунда ки, мәдәни эшчәнлекнең мөһим нәтижәләре вакыт буенча кичектерелгән социаль эффектта чагыла һәм интеллектуаль потенциалны арттыруда, кыйммәтле ориентирларны һәм индивидуумнарның үз-үзләрен тотышы нормаларын үзгәртүдә чагыла.

Программада мәдәни эшчәнлекнең агымдагы нәтижәләрен генә тасвирлый торган индикаторлар системасын һәм санлы күрсәткечләрен куллану күздә тотыла.

Шул ук вакытта конкрет ярдәмче программаларда үз нәтижәләкләренең үз күрсәткечләре булырга мөмкин. Программаны һәм аның ярдәмче программаларын гамәлгә ашыруның нәтижәләлеген бәяләү программаның заказчысы - координаторы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Программаны тормышка ашырудан төп социаль-икътисади нәтижә Татарстан Республикасы Теләче районы гражданны тормышында мәдәниятнең социаль ролен күтәрүдә һәм, димәк, районда тормыш сыйфатын күтәрүдә, мәдәният өлкәсен модернизацияләүгә курсны гамәлгә ашыру өчен уңай ижтимагый атмосфера булдыруда чагыла. Вакыт буенча кичектерелгән бу нәтижә, аерым алганда, күрсәтеләчәк: Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында яшәүче халыкларның үзенчәлеген саклап калуга ярдәм итә торган мәдәни кинлекнең бердәмлеген ныгытуда; ижади эшчәнлек өчен уңайлы шартлар тудыруда, халыкка мәдәният һәм сәнгатьтә тәкъдим ителә торган мәдәни байлыklarның төрлелеге һәм ачыклығы тудыруда; ирекле хезмәт базары шартларында, шул исәптән халыкара масштабта, ижади һөнәрләр яшь белгечләренең конкуренциягә сәләтлелеген тәэмин итүдә, шулай ук яшьләргә эстетик тәрбия тәрбияләүне үстерүдә.

Мәдәниятне үстерү бурычлары әйләнә-тирә мохитне саклау бурычлары белән тыгыз бәйләнгән. Кагыйдә буларак, бу элемент мәдәни ландшафтларны һәм истәлекле урыннарны саклау, музейлар эшчәнлегендә чагыла.

Истәлекле урыннар һәм саклана торган тарихи-мәдәни территорияләр системасын формалаштыру экология һәм табигый мирасны саклау проблемаларын хәл итүгә турыдан-туры бәйле. Шулай итеп, Программа әйләнә-тирә мохитне саклау бурычы белән тыгыз элементдә мәдәниятне үстерү проблемаларын хәл итә.

Программаны тормышка ашыруның нәтижәләлеге максатчан индикаторларның һәм программа тарафыннан расланган күрсәткечләрен факттагы казанышлары дәрәжәсе буларак бәйләнә.

Программаның икътисади нәтижәсе жирле, республика бюджеты, бюджеттан тыш чыганаclar һәм спонсорлык ярдәме хисабына мәдәнияткә өстәмә финанс чаралары жәлеп итүгә бәйле булчак.

«2021-2023 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль Программасына
1 номерлы кушымта

**«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга
музей эшен үстерү» Ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның аталышы	«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга музей эшен үстерү» Ярдәмче программасы (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны төп эшләрчеләр	«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының Теләче туган якны өйрәнү музей» муниципаль бюджет мәдәният учреждениесе
Ярдәмче программаның максатлары	Теләче муниципаль районының музей эшен саклау, өйрәнү һәм популярлаштыру, шулай ук жәмгыять үсешенә мөһим ресурс буларак социомәдәни функцияләргә гамәлгә ашыру өчен уңайлы шартлар тудыру максатыннан музейны комплекслы үстерү
Ярдәмче программаның бурычлары	<ol style="list-style-type: none"> 1. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Туган якны өйрәнү музейның дәүләт өлешен саклау, өйрәнү һәм комплектау. 2. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Туган якны өйрәнү музейның сакланышын һәм куркынычсызлыгын тәмин итү өчен шартлар тудыру. 3. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының туган якны өйрәнү музейның һәркем өчен мөмкин булуын һәм популярлаштыруын тәмин итү. 4. Музейның фәнни-тикшеренү һәм мәдәни-белем бирү эшчәнлеген оптимальләштерү. 5. Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы туган якны өйрәнү музейның матди-техник жиһазланышын яхшырту. 6. Музей белгечлекләре кадрларын әзерләү һәм яңадан әзерләү (квалификацияләрен күтәрү). 7. Нәтижәле кадрлар сәясәтен гамәлгә ашыру һәм музей хезмәткәрләренә социаль әһәмиятен арттыру. 8. Бюджеттан тыш акчаларны жәлеп итү. 9. Түләүле хезмәтләр күләмен арттыру
Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сроклары	2021-2023 еллар
Ярдәмче программаны финанслау	Ярдәмче программаны 2021-2023 елларда финанслауның гомуми күләме Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына 2482,40 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:

күләмнәре	2021 ел - 824,60 мең сум 2022 ел - 828,90 мең сум 2023 ел - 828,90 мең сум Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк
Ярдәмче программаны тормышка ашыруның көтелгән нәтижәләре	<ol style="list-style-type: none"> 1. Музейның сакланышы һәм куркынычсызлыгы шартларын яхшырту. 2. Музей фондын яңа экспонатлар белән баету. 3. Жәмгыять үсешенә мөһим ресурсы буларак, музейның ролен арттыру. 4. Үсеп килүче буынны тәрбияләүдә музей мөмкинлекләрен киңәйтү. 5. Музейга йөреш һәм мәдәни-агарту чаралары санын арттыру. 6. Республикада мәдәни туризмны үстерү, музей тарафыннан күрсәтелә торган туристлык хезмәтләре спектрин киңәйтү. 7. Халыкка күрсәтелә торган музей хезмәтләре, шулай ук түләүле хезмәт күрсәтү спектрин киңәйтү. 8. Музей эшчәнлегенән алынган керемнәр күләмен арттыру. 9. Эшчәнлек рәвешләренә төрлеләгән киңәйтү һәм аны реаль һәм потенциал килүчеләренә кызыксынулары һәм ихтыяжлары нигезендә актуальләштерү. 10. Музей фондларын туплау, фәнни эшкәртү, өйрәнү, исәпкә алу, саклау һәм популярлаштыру белән бәйле булган мәгълүматлаштыру процессларын үстерүне тәмин итү һ.б. 11. Проект эшчәнлеген үстерү һәм музей эше өлкәсендә инновацион проектларны нәтижәле гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру. 12. Музей хезмәткәрләренә кадрлар составын яхшырту һәм аларның социаль яклануын тәмин итү

I. Ярдәмче программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманың характеристикасы

Заманча музейлар аларның традицион тарихи (мәдәни һәм табигый) мохитендә матди һәм рухи кыйммәтләренә саклау, торгызу, өйрәнү һәм халыкка житкерү өчен булдырылган мәдәният учреждениеләре, мәдәни һәм табигый мирасның бөтен территорияль комплекслары буларак билгеләнә.

Музей эшен үстерүнең өстенлекле юнәлешләре булып тора:

- музей практикасының иң яхшы үрнәкләренә ярдәм итү һәм аларны алга этәрү;
- музейларның мәдәни - фәнни-агарту, белем бирү эшчәнлеген тормышка ашыру;
- музей спецификасы, экспозиция сәнгате үсешенә заманча тенденциясе нигезендә музей экспозицияләре формаларын камилләштерү;
- халыкның социаль якланмаган катламнары (инвалидлар, өлкән кешеләр, аз тәмин ителгән гаиләләр һ.б.) проблемаларын хәл итүгә юнәлдерелгән мөмкинлекләре чикләнгән кешеләр белән социаль-коммуникатив эшләнүнең төрле төрләре һәм ысуллары белән үсеш алучы проектларны алга этәрү һәм аларны музей эшчәнлегенә аша тормышка ашыру;
- музейларны мәгълүматлаштыру;
- музейларның матди-техник жиһазланышын яхшырту.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары

Ярдәмче программаның төп максаты-музей жылышынын формалаштыру һәм үстерү, музей фондларының сакланышынын тээмин итү, аны нәтижәле файдалану өчен шартлар тудыру.

Моннан чыгып, ярдәмче программаның төп бурычлары булып тора:

- расланган планнар нигезендә фондларны туплау өчен оптималь шартлар тудыру;

- музей фондларын саклау өчен оптималь шартлар тудыру;

- фәнни һәм музей эшчәнлеген, фәнни-тикшеренү эшен, музей фондларын формалаштыру, музей архивын формалаштыру, күргәзмә эшчәнлеге, экскурсия-лекция эшчәнлеген, мәдәни-агарту эшчәнлеген камилләштерү өчен яңа технологияләр һәм жиһазлар куллану.

Проектның һәр бурычы комплекслы характерда һәм музей эшен үстерүнен өстенлекле юнәлешләрнен тормышка ашыруга юнәлдерелгән.

Стратегик максатка ирешү һәм ярдәмче программаның стратегик бурычларын хәл итү Программа чараларын гамәлгә ашыру хисабына тээмин ителә.

III. Ярдәмче программаның чаралары исемлеге

Әлеге ярдәмче программа кысаларында түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- музей фондларын сыйфатлы комплектлау;
- махсулаштырылган мебель сатып алу юлы белән музейга килүчеләр өчен уңайлы шартлар тудыру;

- музейда чаралар, район конкурслары үткәрү;
- музей хезмәткәрләренә квалификациясен күтәрү.

IV. Ярдәмче программаны тормышка ашыруның социаль-икътисадый нәтижәлелеген баяләү

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру социаль-икътисадый өлкәдә түбәндәге нәтижәләргә ирешүне күздә тотта:

- Теләче муниципаль районының мәдәни мирасын саклау һәм үстерү;
- музейның кызыклы имиджын булдыру һәм халыкка музей күрсәтә торган мәдәни хезмәтләр спектрын киңәйтү;

- авыл халкын мәдәни кыйммәтләргә һәм мәдәни байлыкларга жәлеп итү өчен мөмкинлекләр арттыру һәм мөмкинлекләр киңәйтү;

- килүчеләрне (турист төркемнәрен) жәлеп итү, бу музейның финансы-икътисадый тотрыклылыгын арттырачак;

- район халкында әхлакый һәм рухи кыйммәтләр музей формалаштыру өчен тулы шартлар тудыру;

- музейда мәдәни-агарту чараларын югары сыйфатлы һәм оештыру дәрәжәсендә уздыру.

Ярдәмче программаны тормышка ашыру Теләче муниципаль районының музей өлкәсендә булган барлык ресурслар белән нәтижәле идарә итүгә ярдәм итәчәк (мәдәни-тарихи, кадрлар, матди-техник), бу исә музейлар тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләрнен сыйфатын яхшыртырга мөмкинлек бирәчәк. Болар барысы да районның мәдәни мирасын популярлаштыру ярдәмендә Теләче районының жәлеп итү образын формалаштырачак.

«2021-2023 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
музей эшен үстерү»
ярдәмче программасына
1 номерлы кушымта

**«2021-2023 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
музей эшен үстерү» Ярдәмче программасының төп чаралары**

№	Атама	Жаваплы башкаручылар	Финанслау күләме еллар буенча мең сум		
			2021	2022	2023
Төп чара: Музей эшен үстерү					
1.	Экспозиция жиһазлары, күргәзмә стеллажлары, витриналар, стендлар сатып алу	МБМУ «Теләче туган якны өйрәнү музее»	253,60	256,00	256,00
2.	Халыкка музей хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә музейлар эшчәнлеген тәмин итү	МБМУ «Теләче туган якны өйрәнү музее»	531,00	531,00	531,00
3.	Янгын куркынычсызлыгы һәм хезмәтне саклау буенча эшчәнлекне тәмин итү	МБМУ «Теләче туган якны өйрәнү музее»	40,00	41,90	41,90
БАРЛЫГЫ:			824,60	828,90	828,90
НИБАРЫ:			2482,40		

Ярдәмче программаны тормышка ашыруның төп нәтижәләре:

- фондларны музей предметлары белән тулыландыру һәм аларны реставрацияләү;
- экспозицияләрне яңарту;
- Теләче муниципаль районының мәдәни-тарихи мирасын саклау;
- патриотик тәрбия системасын камилләштерү һәм социаль эһәмиятле кыйммәтләргә формалаштыру;
- музей фондларының һәм музейларга килүчеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү;
- проект эшчәнлеген үстерү һәм музей эше өлкәсендә инновацион проектларны нәтижәле гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- халыкка күрсәтелә торган музей хезмәтләре, шулай ук түләүле хезмәтләр спектрнын ел саен киңәйтү.

«2021-2023 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль Программасына
2 номерлы кушымта

**«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга
китапханә эшен үстерү» Ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның аталышы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга китапханә эшен үстерү буенча Ярдәмче программа (алга таба-Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны төп эшләнүчеләр	МБУ Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Теләче жирлекара китапханәсе (МБУ Теләче ЖК)
Ярдәмче программаның максатлары	Гражданнарга аларның конституциячел хокукларын тормышка ашыруны тәмин итә торган китапханә хезмәте системасын үстерү, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклап калу
Ярдәмче программаның бурычлары	<ol style="list-style-type: none"> 1. Китапханә фондларының актуальлеген һәм сакланышын тәмин итү. 2. Ачык китапханәләрнең матди-техник базасын ныгыту, аларның нәтижәле эшләве, кулланучыларның китапханәдә имин һәм уңайлы булуы өчен. 3. Китапханәләрнең мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү, укуларны һәм китапларны алга этәрү. 4. Китапханәләрне фәнни һәм социомәдәни коммуникацияләр үзәкләре буларак үстерү. 5. Төрле ведомстволар һәм төрле оештыру-хокукий формадагы китапханәләр белән хезмәттәшлекне үстерү. 6. Түләүле нигездә китапханә-мәгълүмат хезмәтләре номенклатурасын киңәйтү. 7. Укуны социомәдәни процесс буларак өйрәнү. 8. Өзлексез һөнәри белем бирү һәм квалификация күтәрү системасын үстерү
Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сроклары	2021-2023 еллар
Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре	<p>Ярдәмче программаны 2021-2023 елларда финанслауга 39692,70 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 13191,50 мең сум 2022 ел - 13250,60 мең сум 2023 ел - 13250,60 мең сум</p> <p>Ярдәмче программаны 2021-2023 елларда финанслауның гомуми күләме Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына 39692,70 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p>

	<p>2021 ел - 13191,50 мең сум 2022 ел - 13250,60 мең сум 2023 ел - 13250,60 мең сум</p> <p>Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме фаразланган характерда һәм (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә тәгаенләнәчәк</p>
Ярдәмче программаны тормышка ашыруның көтелгән нәтижеләре	<ol style="list-style-type: none"> 1. Китапханәләрдә китап фондының сакланышы һәм куркынычсызлыгы шартларын яхшырту. 2. Проект эшчәнлеген үстерү һәм китапханә эше өлкәсендә инновацион проектларны нәтижәле гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру. 3. Китапханә хезмәткәрләренә кадрлар составын яхшырту һәм аларның социаль яклануын тәмин итү. 4. Китапханә фондларының яңартылу күрсәткече арту. 5. Компьютер жиһазлары һәм Интернет челтәренә керү мөмкинлеген булган һәркем керә алырлык китапханәләргә өлешен арттыру. 6. Китапханәләргә китапханә фондларын, кешеләрне һәм биналарны саклау һәм куркынычсызлык чаралары һәм заманча системалар белән жиһазлау. 7. Жәмгыять үсешенә мөһим ресурсы буларак, китапханәләргә ролен арттыру. 8. Үсеп килүче буынны тәрбияләүдә китапханә системасының мөмкинлекләрен киңәйтү. 9. Китапханәләргә йөреш һәм мәдәни-агарту чаралары санын арттыру. 10. Халыкка күрсәтелә торган Китапханә хезмәтләренә, шулай ук түләүле хезмәтләр спектрын киңәйтү. 11. Китапханә эшчәнлегеннән алынган керемнәр күләмен арттыру. 12. Эшчәнлек рәвешләренә төрлеләгән киңәйтү һәм аны реаль һәм потенциал килүчеләргә кызыксынулары һәм ихтыяжлары нигезендә актуальләштерү. 13. Мәгълүматлаштыру процессларын үстерүне тәмин итү, шулай ук китап фондларын комплектау, фәнни эшкәртү, өйрәнү, исәпкә алу, саклау һәм популярлаштыру һәм башкалар

I. Ярдәмче программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманың характеристикасы

Хәзерге вакытта Теләче муниципаль районында 24 китапханә эшли. Шуларның 1 - район жирлекара, 1 - балалар китапханәсе һәм 22 - авыл китапханәсе. Район китапханә челтәренә нигезен тәшкил итүче һәркем өчен мөмкин булган дәүләт китапханәләренә район халкының 71 %ы хезмәт күрсәтә.

Китап фонды – 213067 данә, укучылар саны – 22 %, килүчеләр саны – 12 % тәшкил итә. Китап белән тәмин ителеш бер укучыга 21 данә, бер кешегә 15 данә тәшкил итә. Китапханәләргә гомуми китап фондының 17 %ын идеологик эчтәлек буенча искергән һәм исәптән төшерелгән тиешле иске әдәбият тәшкил итә. Теләче жирлекара китапханәләре ел саен Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары белән расланган социаль стандартлардан һәм натураль нормалардан 2-3 %ка китаплар белән туллана.

Китапханэләргә кулланучыларга хезмәт күрсәтүнең яңа системасын ачарга кирәк, ул район халкының мәгълүмати һәм ял итү мәнфәгатьләрен гамәлгә ашыруны тәмин итә.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары

Ярдәмче программаның төп максаты - гражданның мәгълүматтан ирекле файдалана алуга конституцион хокукларын тормышка ашыру, китапханә хезмәте күрсәтүнең сыйфатын күтәрү.

Ярдәмче программа түбәндәге бурычларга ирешүгә юнәлдерелгән:

- китапханә фондларының заманча моделен булдыру;
- мәгариф, социаль учреждениеләр белән партнерлыкны үстерү һәм ныгыту;
- эш урыннарын, китапханә процессларын модернизацияләү һәм автоматлаштыру;
- китапханәләрнең нәтижәле эшләве, кулланучыларның имин һәм уңайлы булуы өчен заманча жиһазлар белән тәмин итү;
- китапханәләрнең китап укуларын һәм китапларны алга этәрү буенча мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү;
- китапханәләрнең ялын оештыру һәм халыкның социаль ярдәм таләп итә торган категорияләрен китап укуга тарту эшен камилләштерү;
- балалар һәм яшь буын арасында китап укуны популярлаштыру;
- Татарстан Республикасы китапханәләренең эш тәжрибәсен өйрәнү.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәлелеге индикаторлары

Еллар	2021	2022	2023
Бер кешегә китап белән тәмин ителеш	15,2	15,3	15,4
Фондларга мөрәжәгать итү	1,2	1,2	1,2
Фондларны яңарту	2,3	2,4	2,5

III. Ярдәмче программаның чаралары исемлеге

Әлеге ярдәмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендә түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- китапханә фондларын сыйфатлы комплекттау;
- махсус китапханә жиһазлары сатып алу юлы белән кулланучылар өчен уку өчен уңайлы шартлар тудыру;
- китапханәләрдә чаралар, район конкурслары үткөрү, китап укуларын популярлаштыру, район халкы арасында фондлар ачу максатыннан;
- китапханә хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү;
- китапханәләрнең халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә эшчәнлеген тәмин итү;
- мәдәни, мәгълүмати һәм агарту үзәкләре ролен үти торган күпфункцияле комплекслар буларак китапханәләрне саклау һәм үстерү;
- китапханә хезмәтенең яңа модельләрен гамәлгә кертү, төрле категориядәге кулланучыларның күптөрлелеген канәгатьләндерү максатыннан китапханәләр һәм аларның хезмәтләре функцияләрен киңәйтү;
- инвалидларның, бигрәк тә балаларның мәгълүмати ресурсларга, социаль реабилитациягә ярдәм итү;
- китапханә фондларын сыйфатлы яңарту, фондның мөрәжәгать итү күрсәткечен арттыру;
- матди-техник базаны ныгыту, яңа мәгълүмати технологияләр кертү.

«Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
2021-2023 елларга китапханә
эшен үстерү»
Ярдәмче программасына
1 номерлы кушымта

«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга китапханә эшен үстерү» Ярдәмче программасының төп чаралары

№	Атама	Жаваплы башкаручылар	Еллар		
			2021	2022	2023
1.	Китапханәләрнең китап фондларын туплау	МБУ-Теләче ЖК	100,00	100,00	100,00
2.	Район китапханәләре өчен ел саен үткәрелә торган үзәкләштерелгән басмаларга язылу	МБУ - Теләче ЖК	263,00	263,00	263,00
3.	Махсус жиһазлар һәм мебельләр (стеллажлар, күргәзмә жиһазлары һ.б.), оргтехника (фотоаппаратлар) сатып алу	МБУ - Теләче ЖК	50,0	0,00	0,00
4.	Халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру өлкәсендә китапханәләр эшчәнлеген тәмин итү, шул исәптән торак-коммуналь хезмәтләр күрсәтүгә чыгымнар	МБУ - Теләче ЖК	12778,50	12887,60	12887,60
	БАРЛЫГЫ:		13191,50	13250,60	13250,60
	НИБАРЫ:			39692,70	

Көтелгән нәтижеләр:

- китапханәләрнең мәгълүмати ресурсларын үстерү, кулланучыларга бирелә торган мәгълүмат спектрын киңәйтү;
- китапханәләрнең белешмә-эзләү аппаратына һәм цифрлы басмаларга керү мөмкинлеген бирү;
- Теләче муниципаль районының мәдәни мирас һәм мәгълүмати ресурсы өлешендә китапханә фондларының сакланышын тәмин итү;
- район халкын уку культурасын күтәрү;
- китап укуга китап укучыларны жәлеп итү;
- балалар, яшьләр, инвалидлар, мигрантлар һәм башка социаль якланмаган халык төркемнәренең китапханә-мәгълүмат хезмәте күрсәтүгә хокукларын тәмин итү;
- өлкә, региональ, гомумроссия китапханәләр һәм мәдәни мәгълүмат проектларында катнашу;
- укуга ярдәм итү һәм аны үстерү милли программасында катнашу.

«2021-2023 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
3 номерлы кушымта

**«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга
мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» Ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның аталышы	«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» Ярдәмче программасы (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаның төп эшләнүчеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы МБУ «Теләче районы мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (район Мәдәният йорты)
Ярдәмче программаның максатлары һәм бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> - мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрне үстерү һәм халык ижатына ярдәм итү өчен уңайлы шартлар тудыру; - халыкның ялын оештыру өчен мәдәни-массакүләм чаралар уздыру дәрәжәсен камилләштерү; - район халкының төрле категорияләре белән эшләнү формаларын камилләштерү; - бәйрәмнәрне һәм үзешчән халык ижаты фестивалләрен үткөрү традицияләрен саклау; - ижат коллективларында катнашучылар санын арттыру; - мәдәни-күңел ачу чараларының сыйфатын күтәрү; - районда яшәүчеләрне үзешчән сәнгать ижаты белән шөгыйльләнүгә жәлеп итү, район халкының ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру; - декоратив-гамәли ижатны саклау һәм үстерү; - фольклорны саклау һәм үстерү, Татарстан Республикасы сәнгать коллективлары белән ижади элементларне үстерү; - гамәлдәге мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрнең матди-техник базасын ныгыту һәм яңа заманча күп функцияле мәдәният үзәкләре төзү, заманча мәгълүмати, мультимедиа технологияләрен кертү нигезендә мәдәни-ял итү учреждениеләрен модернизацияләү; - халык өчен хезмәт күрсәтүнең сыйфатын арттыру, күләмнәрен һәм төрләрен киңәйтү; мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләр базасында социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмалар проектларына ярдәм итү өчен эксперименталь ижади майданчыклар булдыру; - халыкка түләүле хезмәтләр номенклатурасын киңәйтү, шул исәптән: мәдәни-ял итү чараларын үткөрү; мәдәният учреждениеләре биналарын арендау; конкрет максатчан аудиторияләргә (гаилә чараларын үткөрү, тантаналы теркәү, корпоратив мәдәни-ял итү чараларын үткөрү); костюмнар, аппаратуралар, реквизитлар, спорт инвентарьлары прокаты; ижади коллективлар, спектакльләр, тавыш яздыру, видеоязма; клуб формираниеләренең аерым төрләренең (ков, студияләренең)

	<p>түләүле эше; репертуар продукцияләрен (сценарийлар, жырлар, жырлар жыентыгы һ.б.) белән тээмин итү; мәгълүмати-консультация бирү һәм методик хезмэт күрсәтүләрнең башка төрләре; ял итү тибындагы устав-мәдәни учреждениеләрнең устав эшчәнлегенә каршы килми торган башка төрләре;</p> <ul style="list-style-type: none"> - халык мәдәниятен һәм традицион халык ижатын саклап калу һәм үстерү: традицион халык ижаты, һөнәрчелек, декоратив-гамәли сәнгать үзәкләрен булдыру; - Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы халкының ижади потенциалын формалаштыру һәм активлаштыру; - ижади сәләтләрне тормышка ашыру өчен шартлар тудыру, яңа юнәлешләр, үзешчән ижат төрләре һәм жанрларын үстерү, клуб формированиеләре эше; - мәгълүмати-методик базаны камилләштерү аша клуб учреждениеләре эшчәнлегенә нәтижәлеге арттыру, социомәдәни өлкә белгечләренә һөнәри үсешенә ярдәм итү; - үзешчән халык ижат коллективларына ярдәм итү
Ярдәмче программаны тормышка ашыру срогы	2021-2023 еллар
Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре	<p>Ярдәмче программаны 2021-2023 елларда финанслауга 118298,60 мең сум каралган, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 39216,40 мең сум 2022 ел - 39334,50 мең сум 2023 ел - 39747,70 мең сум</p> <p>Ярдәмче программаны 2021-2023 елларда финанслауның гомуми күләме республика бюджеты акчалары исәбеннән 114,10 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 114,10 мең сум 2022 ел - 0,00 мең сум 2023 ел - 0,00 мең сум</p> <p>Ярдәмче программаны 2021-2023 елларда финанслауның гомуми күләме Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән 118184,50 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 39102,30 мең сум 2022 ел - 39334,50 мең сум 2023 ел - 39747,70 мең сум</p> <p>Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк</p>
Социаль һәм бюджет нәтижәлеге күрсәткечләре ярдәмче программасын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижәләре	<ul style="list-style-type: none"> - клуб формированиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру; - мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасын ныгыту; - мәдәният учреждениеләрен эксплуатацияләү куркынычсызлыгын тээмин итү; - халыкның канәгать булу дәрәжәсен күтәрү, күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфаты

I. Ярдәмче программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблеманың характеристикасы

Теләче муниципаль районының «Теләче район мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе чөлтәре 31 мәдәният учреждениесен (авыл мәдәният йортлары, авыл клублары, район мәдәният йорты, күчмә клублар) үз эченә ала. Аларның эшчәнлегенә гражданнарның мәдәни үсешенә ярдәм итә.

Районның муниципаль мәдәният учреждениесе соңгы елларда һәм әскәр ижат берләшмәләре, халык ижаты коллективлары, клублар, гаилә ижат коллективлары белән эшләүдә билгеле бер тәҗрибә туплады, мәдәният өлкәсендә халыкның төрле катламнарының төп ихтыяжларын ачыклады.

Теләче муниципаль районы үзешчән сәнгатьтә катнашучылар берничә тапкыр республика конкурсларында финалистлар һәм жигучеләр булдылар. «Безнең заман», «Нечкә бил», «Наш дом - Татарстан», «Отчий дом», «Созвездие-Йолдызлык» республика телевизион яшьләр эстрада сәнгате фестивале, «Ватан», «Татар моңы» Халыкара яшь башкаручылар телевизион конкурсы, «Этномириада» традицион сәнгать конкурсы, «Казан сөлгесе» халык җыр – бую сәнгате конкурс – фестивале, Әлфия Авзалова исемендәге конкурс һ.б. шундыйлардан: "Безнең заман", "Наш дом-Татарстан", "Отчий дом", "Созвездие-Йолдызлык" республика телевизион яшьләр эстрада сәнгате фестивале, "Татар моңы" Барлык конкурсларда да безнең катнашучылар призлы урыннар яуладылар, лауреатлар булдылар.

Теләче халык театрына район халкы аеруча яратып йөри. Ел саен, халык театры коллективы «Идел - йорт» Республика халык театрлары фестивалендә катнаша. 2019 елда «Иң яхшы хатын-кыз роле» номинациясендә Флүзә Галәвиева жигуче булды.

Мари Эл Республикасында узган «Хәзинә» Төбәкара этнофестивалендә «Нардуган» керәшен халык фольклор ансамбле 2017 елда Гран-прига ия булды, 2018 елда Югары Мәтәскәнен «Фазыл чышмәсе» фольклор коллективы 1 дәрәҗә лауреат булды.

2019 елда «Иң яхшы авыл клубы һәм авыл мәдәният йортлары» республика конкурсында 500 кешегә кадәр халык арасында 1 нче урынны алды һәм техник базаны ныгыту өчен 500 000 сумлык сертификат белән бүләкләнде.

Районда даими рәвештә мәдәни чаралар үткәрелә, үзешчән сәнгатьне үстерү буенча актив эш алып барыла.

Муниципаль берәмлекләрдә, беренче чиратта, авыл җирендә югары торыш сыйфатын булдыру өчен, мәдәни кыйммәтләргә үтемлек, мәдәният өлкәсендә ятучы ихтыяжларны канәгатьләндерү мөмкинлегенә һәм халыкның ижади үсешенә мөһим фактор булып тора.

Эшчәнлегенә матди булмаган мәдәни мирасны, халык мәдәниятен һәм традицион халык ижатын саклауга, үстерүгә һәм пропагандалауга юнәлтелгән мәдәният учреждениеләрен үстерү мәсьәләләре муниципаль берәмлекләр тарафыннан жигәрлек дәрәҗәдә хупланмаган.

Элеккегечә, авыл халкы алдында мәдәни сайлап алу, шәһәрләрдә булган күп кенә мәдәни эшчәнлек төрләре (музейлар, театрлар, сәнгать күргәзмәләрендә булу) проблемасы тора. Шәһәр халкы белән чагыштырганда, авыл халкының мәдәни мәсьәләләре һәм мәдәни күзаллаулары, күрсәтелә торган хезмәтләрен сыйфаты шактый чикле булу сәбәпле, тарайтылган.

Берничә ел дәвамында бюджет финанслауның жигәрлек булмаган күләме мәдәният тармагы инфраструктурасының төп фондларының максималь тузуына китерде. Биналарның тузу дәрәҗәсен югары, шулай ук мораль һәм физик яктан

искергән жиһазларны куллану жәмгыятьнең мәдәни ихтыяжлары һәм аларны канәгатьләндерү мөмкинлекләре арасында ел саен арта бара.

Моннан тыш, 50 ел элек төзелгән биналар яңгың куркынычсызлыгы буенча техник чаралар һәм видеокузәтү системалары белән житәрлек дәрәжәдә жиһазландырылмаган, халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәреннән файдалану таләпләренә туры килми, 40 %тан артык мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләр яраксыз биналарда һәм биналарда урнашкан.

Шулай ук мәдәни-ял тибындагы учреждениеләрне махсус жиһазлар, персонал компьютерлар, күп функцияле жайланмалар һәм музыка инструментлары белән тәмин итү мәсьәләсе дә актуаль булып кала.

Мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрне минималь ресурслар белән тәмин итү исемлеге Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгының «Авыл мәдәният учреждениеләре (һәркем өчен мөмкин булган китапханәләр һәм мәдәни-ял итү учреждениеләре) хезмәтләрен минималь ресурслар белән тәмин итү нормативларын раслау турында» 2008 елның 20 февралендәге 32 номерлы боерыгы белән, шулай ук Татарстан Республикасы Мәдәният министрлыгының 2013 елның 13 февралендәге 86 номерлы «Муниципаль хезмәт сыйфатының модельле стандартларын раслау турында» боерыгы белән раслануга карамастан, Теләче муниципаль районындагы мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрнең өлеше 72 %тан артмый.

Шул рәвешле, карала торган проблемаларны хәл итү системалы якин килүне һәм программа-максатчан методларны куллануны таләп итә. Республикада яшәүче һәр кешенең мәдәни тормышта катнашу һәм мәдәният учреждениеләреннән файдалану, мәдәни кыйммәتلәрдән файдалану өчен конституцион хокукларын тәмин итү, шулай ук элек тупланган мәдәни потенциалны саклап калу һәм үстерү, беренче чиратта, авыл жирендә, Ярдәмче программаны эшләүнең актуальлеген билгели.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары. Максатчан индикаторлар һәм аны гамәлгә ашыру нәтижәлегенә күрсәткечләр

Ярдәмче программаның төп максаты-Теләче муниципаль районы территориясендә бердәм мәдәни кинлекне саклау һәм үстерү. Әлеге максатка ирешү түбәндәге программа бурычларын хәл итү күздә тотыла.

Ярдәмче программаның максаты-мәдәният өлкәсендә сәясәтне гамәлгә ашыру чараларының комплексы системасын камилләштерү, нәтижәле эшчәнлек һәм Теләче муниципаль районы халкына ижади коллективлар һәм мәдәният учреждениеләре тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен хокукый, икътисадый һәм оештыру шартларын үстерү һәм ныгыту:

- ялны оештыру өчен шартлар тудыру һәм район халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү;

- гражданның мәдәният учреждениеләре хезмәтләреннән кинрәк файдалануын тәмин итү;

- өзлексез һөнәри белем бирү системасында муниципаль мәдәният учреждениеләре эшчәнлеген камилләштерү;

- гражданның мәдәни тормышта катнашуына хокукларын һәм ижад ирегән тәмин итү һәм халыкның ижади үсеше өчен шартлар тудыруда ярдәм итү;

- Теләче муниципаль районында яшәүче барлык халыкларның тулы хокуклы социаль һәм милли-мәдәни үсеше өчен шартлар тәмин итү;

- мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган муниципаль хезмәтләрен сыйфатын күтәрү.

«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга мэдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» Ярдәмче программасы мэдәният учреждениеләренең бурычларына ирешүгә юнәлдерелгән.

Ярдәмче программаның бурычлары булып түбәндәгеләр торалар:

- мэдәният өлкәсе оешмаларының махсус жиһазларын модернизацияләүгә, музыка инструментларын сатып алуға, компьютер технологияләрен кертүгә, матди базаны ныгытуға ярдәм итү;
- гражданнарның муниципаль мэдәният учреждениеләре хезмәтләреннән кинрәк файдалануын тәэмин итү;
- авыл мэдәният учреждениеләре белән консультатив-методик эш алып баруның нәтижәлелеген арттыру;
- мэдәният учреждениеләре эшчәнлеген техник яктан тәэмин итү, ижади чаралар, фестивальләр, конкурслар белән тәэмин итү һәм аларга хезмәт күрсәтү;
- мэдәният учреждениеләрендә һөнәри кадрлар әзерләү системасын камилләштерү;
- мэдәният учреждениеләрендә сәләтле балаларның ижади потенциалын үстерү өчен шартлар тудыру;
- кадрларның квалификациясен күтәрү системасын камилләштерү;
- мэдәният учреждениеләрендә матди-техник базаны ныгыту;
- мэдәният өлкәсендә күрсәтелә торган хезмәтләренң сыйфатын һәм төрлеләген арттыру өчен шартлар тудыру;
- мэдәният өлкәсен үстерүнең оештыру, икътисадый һәм хокукий механизмнарын камилләштерү;
- Үзешчән халык ижаты өлкәсендә ижади проектларга конкурс нигезендә бирелә торган ярдәм механизмнарын үстерү;
- Теләче муниципаль районында яшәүче халыкларның мэдәниәтен саклау өчен шартлар тудыру, жәмгыятьнең рухи байлыкларының бердәм системасы буларак;
- сәламәт яшәү рәвешенә юнәлдерелгән мәгълүмат өлешен арттыру өчен, шулай ук традицион мэдәни, әхлакий һәм гайлә кыйммәтләренә оештыру һәм башка шартлар тудыру.

Ярдәмче программаның төп чараларын гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижәлелеге индикаторлары исемлеге 1 таблицада китерелгән.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәлелеге индикаторлары

1 таблица

Индикаторлар	2021	2022	2023
Район мэдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын арттыру, мең кешегә житкерү	120 160	120 165	120 170
Клуб формироваииеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру-процент	15	16	17
Муниципаль мэдәният учреждениеләренә йөрүләренң саны арту-процент	1,5	1,6	1,7

III. Ярдәмче программаның чаралары исемлеге

Әлеге ярдәмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендә түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- муниципаль мэдәният учреждениеләрен мэдәни хезмәт күрсәтү сыйфатын яхшырту максатыннан, заманча тавыш, яктылык, видеопроекция, компьютер

жиһазлары, сәхнә костюмнары белән тәэмин итү һ. б.;

- район фестивальләре, конкурслары, ижади акцияләр, шул исәптән балалар һәм яшьләр өчен дә үткөрү;

- үзешчән халык ижаты коллективларына район, республика, бөтенроссия фестивальләрендә, конкурсларда катнашу өчен ярдәм күрсәтү;

- мәдәният учреждениеләре кадрларының квалификациясен күтәрү программасын тормышка ашыру;

- муниципаль мәдәният учреждениеләре арасында ел саен үткәрелә торган ижади проектлар конкурслары үткөрү.

IV. Ярдәмче программаны тормышка ашыруның социаль-икътисадый нәтижәләлеген бәяләү

Ярдәмче программаны тормышка ашыру мәдәният өлкәсенә районның социаль һәм икътисади үсешенә реаль ресурсларыннан берсе булырга мөмкинлек бирәчәк. Мәдәният өлкәсен модернизацияләү мәдәният учреждениеләре эшчәнлегенә нәтижәләлеген арттыруга, күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын яхшыртуга китерәчәк. Заманча технологияләрдән файдалану халыкның мәдәни кыйммәтләргә һәм хезмәт күрсәтүләргә үтемләлеген арттырачак.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләре түбәндәгеләр булачак:

- мәдәният учреждениеләрендә түләүле чараларда тамашачылар санын 2020 елда 3242 кешедән 2023 елда 3442 кешегә кадәр арттыру;

- клуб формировауыеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгы 2020 елда Теләче муниципаль районы халкының гомуми саныннан 1,0 проценттан 2023 елда 3,0 процентка кадәр арткан;

- муниципаль мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын 2020 елда 94 500 кешедән 2023 елда 94 700 кешегә кадәр арттыру;

- мәдәният учреждениеләренә матди-техник базасын ныгыту;

- мәдәният учреждениеләрен заманча таләпләргә туры китереп жиһазлау;

- мәдәният учреждениеләрен эксплуатацияләү куркынычсызлыгын тәэмин итү;

- халыкның күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатыннан канәгать булу дәрәжәсен күтәрү. Ярдәмче программаны гамәлгә ашырганда финанс куркынычлары барлыкка килергә мөмкин:

- программа чараларын гамәлгә ашыруга бер ел кысаларында бюджет акчаларын тулысынча бүлөп бирү белән бәйле рәвештә, шуның нәтижәсендә планлаштырылган чараларны үтәү күләмнәре үзгәрергә мөмкин;

- өстенлекле проектларда һәм чараларда акча концентрациясе белән бәйле аерым программа чараларына чыгымнарны арттыру (кыскарту) белән бәйле, шуңа бәйле рәвештә финанслау күләмнәре аныклана, бу ярдәмче программага үзгәрешләр кертүне таләп итә;

- программа чаралары кысаларында сатып алу каралган товарларның һәм хезмәт күрсәтүләрнең аерым төрләренә бәяләр арту белән бәйле, бу аерым программа чараларына чыгымнарны арттыруга китерәчәк.

«Татарстан Республикасы Теләче муниципал районында 2021-2023 елларга мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» Ярдәмче программасы 1 нчөмерлы кушымта

«Татарстан Республикасы Теләче муниципал районында 2021-2023 елларга мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү» Ярдәмче программасының төп чаралары

№	Атама	Жаваплы башкаручылар	Башкару сроклары	Еллар буенча финанслау күләме- мең сум		
				2021	2022	2023
Төп чара: Клуб оешмаларын үстерү						
1. Халык ижаты һәм үзешчән сәнгать үсеше						
1.1.	Район халык коллективларының гастрольләр эшчәнлегенә ярдәм итү	Теләче муниципал районы «Теләче мәдәният йорты» муниципал бюджет учреждениесе (Район Мәдәният йорты)	2021-2023	80,00	80,00	80,00
1.2.	Республика кинәшмәләрендә, семинарларда, мастер-классларда, кадрларның квалификациясен күтәрү һәм яңадан әзерләү курсларында катнашу	Теләче муниципал районы «Теләче мәдәният йорты» муниципал бюджет учреждениесе (Район Мәдәният йорты)	2021-2023	40,00	40,00	40,00
2.1.	Район мәдәният учреждениеләрен музыка кораллары, акустика аппаратурасы, техник чаралар, сәхнә костюмнары һәм башкалар белән тәэмин итү	Теләче муниципал районы «Теләче мәдәният йорты» муниципал бюджет учреждениесе (Район Мәдәният йорты)	2021-2023	100,00	100,00	100,00
2.2.	Мәдәният учреждениеләрен компьютерлар белән тәэмин итү, электрон почта эшен системалаштыру, челтәр технологияләрен үстерү буенча эшне дәвам итү	Теләче муниципал районы «Теләче мәдәният йорты» муниципал бюджет учреждениесе (Район Мәдәният йорты)	2021-2023	105,00	105,00	105,00

2.3.	Мәденият һәм үчреждениелерен шартларда эшлэргә эзерләү	сәнгать көзге-кышкы	Теләче муниципаль районы «Теләче мәденият йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район Мәденият йорты)	2021-2023	175,00	175,00	175,00
2.4.	Район мәденият үчреждениелерен беренчел янгынга каршы саклану чаралары белән тәэмин итү (янгын сүндерү жайланмалары, янгын шитилары өчен инвентарь)		Теләче муниципаль районы «Теләче мәденият йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район Мәденият йорты)	2021-2023	120,00	120,00	120,00
2.5.	Районның мәдәни-ял итү үчреждениеләре өчен жиһазлар, яктылык аппаратуралар сатып алу		Теләче муниципаль районы «Теләче мәденият йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район Мәденият йорты)	2021-2023	127,00	127,00	127,00
3. Халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсе							
3.1.	Район мәденият йортын, авыл мәденият йортларын, авыл клубларын халыкка мәдәни-ял итү эшчәнлегенә хезмәт күрсәтү өлкәсендә тәэмин итү		Теләче муниципаль районы «Теләче мәденият йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район Мәденият йорты)	2021-2023 еллар	38469,40	38587,50	39000,70
	БАР ЛЫГЫ:				39216,40	39334,50	39747,70
	НИБАРЫ:					118298,60	

«2021-2023 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль программасына
4 номерлы кушымта

**«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларда
мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» Ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның аталышы	«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларда мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» Ярдәмче программасы (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаны төп эшләүчеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы «Теләче район мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мәдәният йорты)
Ярдәмче программаның максаты	- мәдәният өлкәсендә чаралар оештыру һәм үткәру
Ярдәмче программаның бурычлары	<ul style="list-style-type: none"> - профессиональ коллективлар, башкаручылар һәм авторлар катнашында спектакльләр, концертлар, башка театр-тамаша һәм күргәзмә чаралары үткәру; - төрле консультацияләр эшен оештыру, тематик кичәләр, телдән журналлар, ижади очрашулар циклы, мәгърифәтчелек эшчәнлегенә башка формалары үткәру; - төбәк һәм жирле горейф-гадәтләр һәм традицияләр нигезендә массакүләм театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, халык күнел ачулары, йолалар һәм ритуаллар үткәру; - халыкның төрле төркемнәренә ялын оештыру, шул исәптән ял һәм бию кичәләре, дискотекалар, яшьләр баллары, карнаваллар, балалар иртәләре, уен һәм башка мәдәни-күнел ачу программалары; - китапханәләрнең һәм музейларның мәдәни-агарту эшчәнлеген үстерү; - китапханәдән файдаланучыларның киң даирәсен жәлеп итү максатыннан чаралар, конкурслар оештыру һәм үткәру; - истәлекле даталарга, вакыйгаларга багышланган китапханә чараларын оештыру һәм үткәру; - район әһәмиятендәге чараларны оештыру һәм үткәру; - Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәкара, Бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итү; - Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар тудыру
Ярдәмче программаны	Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру кушымта итеп бирелгән чаралар планы нигезендә гамәлгә ашырыла

тормышка ашыру механизмы	
Мөһим максатчан индикаторлар һәм күрсәткечләр	<ul style="list-style-type: none"> - чараларда катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын арттыру; - мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын арттыру; - кулланучылар саны, китапханәләргә йөрү, китапханәләр фондларының мөрәжәгать итү саны арту; - үткәрелгән чараларны, конкурсларны арттыру
Ярдәмче программаны тормышка ашыру срогы	2021-2023 еллар
Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре	<p>Ярдәмче программаны 2021-2023 елларда финанслауның гомуми күләме Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы бюджеты акчалары хисабына 705,00 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2021 ел - 235,00 мең сум 2022 ел - 235,00 мең сум 2023 ел - 235,00 мең сум</p> <p>Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк</p>
Социаль һәм бюджет нәтижелелеге күрсәткечләре ярдәмче программасын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре	<ul style="list-style-type: none"> - мәдәният учреждениеләрендә түләүле чараларда тамашачылар санын 2020 елда 3492 кешедән 2023 елда 3444 кешегә кадәр арттыру; - мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын 2023 елда 300 гә кадәр арттыру; - китапханәләргә, музейларга йөрүне арттыру
Ярдәмче программаны тормышка ашыру белән идарә итү һәм аның үтәлеше барышын тикшереп тору буенча оештыру схемасы	<p>Ярдәмче программаны тормышка ашыруны контрольдә тотуны Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты, Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге, Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының Финанс-бюджет палатасы оештыра.</p> <p>Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру кысаларында бюджет акчаларын тотуны контрольдә тоту законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла</p>

I. Ярдәмче программаның характеристикасы һәм максаты

Бүгенге көндә авыл жирлегендә һәм район үзәгендә мәдәни-ял итү учреждениеләре сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау, балаларның, үсмерләрнең, яшьләрнең һәм өлкәннәрнең әхлакылыгын тәрбияләү, кулланучыларның барлык катламнары арасында китап һәм укуны оештыру, шулай ук халыкның барлык категорияләренә тулы ялын оештыру үзәге булып тора.

Алар хезмәт ияләренә һәм балаларның бәйрәмнәрен һәм йолаларын, ритуалларын, халык бәйрәмнәрен, чараларын, халык һәм һөнәри бәйрәмнәрен,

жәйге һәм кышкы ялын вакытында һәм сыйфатлы итеп эзерләүгә һәм уздыруга зур әһәмият бирәләр. Кыш көне бәйрәмнең үзәге булып район мәдәният йорты, үзәк мәйдан тора. Бәйрәмдә районның барлык хезмәт коллективлары, үзешчән сәнгатьтә катнашучылар, укучылар катнаша. Район китапханәләрендә истәлекле даталар, вакыйгалар, тематик, туган якны өйрәнү, танып-белү чаралары үткәрелә.

Районда 31 мәдәни-ял итү учреждениеесе мәдәни хезмәт күрсәтә, шул исәптән:

- МБУ «Теләче район мәдәният йорты» - Район мәдәният йорты, 16 авыл мәдәният йорты, 12 авыл клубы, 2 автоклуб;

- «Теләче МК» МБУ - жирлекара китапханә, район балалар китапханәсе һәм 22 авыл китапханәсе;

- «Теләче ТЯӨМ» МБУ-Район туган якны өйрәнү музее.

2020 елда 4000 мәдәни-ял чарасы үткәрелгән, шул исәптән балалар һәм яшүсмерләр өчен – 3396. Түләүле нигездә чаралар – 56, шул исәптән яшьләр өчен – 26.

Мәдәният хезмәткәрләре, заман белән атлап, халыкка мәдәни хезмәт күрсәтүнең төрле методларын кулланалар. Барлык оештыру эшләрендә һәм төрле чаралар үткәрүдә аларга район мәдәният йорты, жирлекара китапханә методистлары булышалар.

Массакуләм бәйрәмнәр, йола-гамәли тематик чаралар гомумкешелек идеяләрен, үз-үзенә тоту нормаларын, социаль хисләрен, сәнгати зәвыкны һәм эстетик күзаллауларны формалаштыруга сизелерлек йогынты ясый.

Район мәдәният йортында, авыл мәдәният йортларында, авыл клубларында Яңа ел бал-маскарады, Иске Яңа ел, Гашийклар Көне, Ватанны саклау көне, "Кабак бәйрәме", "Нәүрүз", ветераннарны хөрмәтләү көне, ижади Сабантуйны ябу, Яшьләр көне һ.б. чаралар үткәрелә.

Шулай ук "Татар кызы", "Нәүрүз гүзәле", "Йолдызлык", "Без Тукай варислары", "Озын толым" һ.б. конкурслар үткәрелде.

Китапханәләрдә 1 июнь – Балаларны яклау көне уңаеннан рәсем конкурслары, шигыр укучылар конкурсы үткәрелә. Тукай көне уңаеннан, ел нәтижеләре буенча, "Елның иң актив укучысы", "Иң күп китап укучы гаилә" һ.б. конкурслар, викториналар, Яңа елга конкурслар һ. б. үткәрелә.

Шулай ук алар алдында – уку билетының артуын киңәйтү, уку активлыгы дәрәжәсен арттыру, халыкны китап һәм укуга тарту, фикер алышу, уку нәтижеләре үткәрү бурычы тора. Шулай ук "Мәдәни көндәлек" проектына күбрәк балаларны укудан буш вакытта танып-белү һәм мәдәни ял итүгә жәлеп итәргә кирәк.

Бүген дөнъяның һәр почмагында иң танылган «Сабантуй» милли бәйрәме колориты, татар халкының көнкүреше һәм гореф-гадәтләре белән таныш. Гадәттәгечә бәйрәм июнь аенда уза.

Татарстан Республикасы көне 30 августта, гадәттәгечә, киң колач һәм шатлык белән билгеләп үтелә.

Сәнгать юнәлешендәге клуб формированиеләренең ижади эше концерт - спектакльләр белән чыгыш ясау, конкурсларда һәм башка ижади чараларда катнашуны күздә тоту. Ел саен мәдәният йортларының ижат коллективлары үзләренең ижат сезоннарын тәмамлап, үзләренең хисап яки юбилей концертларын тамашачылар хөкеменә тәкъдим итәләр.

Халыкара балаларны яклау көненә багышланган чаралар май ахырында башлана. Берничә сәгәткә район мәдәният йорты каршындагы мәйдан балачак

дөнъясына эверелә. Яшь халык өчен клуб учреждениеләрендә күнелле бәйрәм тамашалары уза.

Гадәттәгечә, районда Халыкара өлкәннәр көненә һәм Халыкара инвалидлар көненә багышланган бәйрәм чаралары, сезонлы авыл хужалыгы ярминкәләре, авыл хужалыгы хезмәткәрләре көне һ.б. үткәрелә. Һәр чара ел саен үткәрелсә дә, һәр тапкыр – бу сценар чишелешнең яңа идеясе, чара барышын кызыклы итеп кую, оригиналь бизәү.

Шул ук вакытта профессиональ коллективларны да, ижади коллективларны да үстерү, мәдәни эшчәнлеккә ижади яшьләргә жәлеп итү өчен стимуллар тудыру максатыннан, үз эченә алган адреслы ярдәм күрсәтү комплекслы системасын формалаштырырга кирәк:

- ижат коллективларын һәм башкаручыларны сәнгать ягыннан камилләштерү, фестивальләр, конкурслар, күргәзмәләр үткәргү проектарына ярдәм итү юлы белән һөнәри сәнгатьне пропагандалау, шулай ук коллективларның төбәк, бөтенроссия, фестивальләр, конкурсларда катнашуы өчен шартлар тудыру;

- үзешчән сәнгать ижаты фестивальләре, смотрлары, конкурслары үткәргү һәм төрле дәрәжәдәге чараларда катнашуны оештыру;

- конкурслар, күргәзмәләр, фестивальләр һ.б. оештыру аша яшь талантларны ачыклау, сәләтле балаларга ярдәм итү, аларга бөтенроссия һәм халыкара конкурсларда һәм фестивальләрдә катнашу мөмкинлегенә бирү аша ижади ресурсларны даими яңарту.

Халык ижатына ярдәм итүнең комплекслы системасын формалаштырмыйча, әлеге ярдәмче программада каралган яшь талантларны ачыклау һәм аларга ярдәм күрсәтүдән башка мәдәни хезмәт күрсәтүнең сыйфаты кимү куркынычы, ижат коллективларында халыкның кызыксынуы кимү, мәдәният өлкәсендә белем алуга ихтыяж кимү һәм, нәтижәдә, тармакның кадрлар потенциалын югалту куркынычы туа.

II. Ярдәмче программаның төп максатлары һәм бурычлары. Максатчан индикаторлар һәм аны гамәлгә ашыру нәтижәлегенә күрсәткечләр

Ярдәмче программаның төп максаты-Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәният өлкәсендә чаралар оештыру һәм үткәргү.

Әлеге максатка ирешү түбәндәге бурычларны хәл итүгә күздә тоту:

- профессиональ коллективлар, башкаручылар һәм авторлар катнашында спектакльләр, концертлар, башка театр-тамаша һәм күргәзмә чаралары үткәргү;

- төрле консультациялар эшен оештыру, тематик кичәләр, телдән журналлар, ижади очрашулар циклы, мәгърифәтчелек эшчәнлегенә башка формалары үткәргү;

- төбәк һәм жирле гореф-гадәтләр һәм традицияләр нигезендә массакүләм театральләштерелгән бәйрәмнәр һәм тамашалар, халык күнел ачулары, йолалар һәм ритуаллар үткәргү;

- халыкның төрле төркемнәренә ялын оештыру, шул исәптән ял һәм био кичәләре, дискотекалар, яшьләр баллары, карнаваллар, балалар иртәләре, уен һәм башка мәдәни-күнел ачу программалары;

- китапханәләрнең һәм музейларның мәдәни-агарту эшчәнлеген үстерү;

- халыкның барлык катламнары арасында укуны популярлаштыру, кулланучыларны жәлеп итү максатыннан викториналар, конкурслар, китапханә чаралары үткәргү;

- истәлекле даталарны, вакыйгаларны яктырту, туган якны өйрәнү материалларын өйрәнү, танып-белү чараларын үткәру максатыннан;

- район әһәмиятендәге чараларны оештыру һәм үткәру, Теләче муниципаль районының мәдәният өлкәсен төбәкара, Бөтенроссия һәм халыкара чараларда тәкъдим итү;

- Теләче муниципаль районы территориясендә мәдәниятне үстерү өчен стимуллар булдыру.

Ярдәмче программаның төп чараларын гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижәләлеге индикаторлары исемлеге 1 таблицада китерелгән.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләлеге индикаторлары

1 таблица

Индикаторлар		2021	2022	2023
Район мәдәният учреждениеләрендә тамашачылар санын арттыру, мең кешегә житкерү		120 160	120 165	120 170
Клуб формированиеләрендә катнашучы халыкның чагыштырма күләмен арттыру-процент	Район мәдәният йорты	1,0	1,0	1,0
	МБ	2,3	2,2	
Муниципаль мәдәният учреждениеләрендә йөрүчеләр саны арту, процентларда	Район мәдәният йорты	1,0	1,0	1,0
	МБ	1,8	1,7	

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләлеге индикаторлары

Индикаторлар	2021	2022	2023
- түләүле чараларда катнашучы халыкның чагыштырма авырлыгын арттыру, процентларны арттыру	1,0	1,0	1,0
- мәдәният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын арттыру, сан	300	300	300
- музейларга йөрешне арттыру	1770	1870	1970

III. Ярдәмче программаның чаралары исемлеге

Өлеге ярдәмче программа кысаларында 1 номерлы кушымта нигезендә түбәндәге чаралар системасы гамәлгә ашырылачак:

- музейда чаралар, район конкурслары үткәру;

- китапханәләрдә чаралар, район конкурслары үткәру, китап укуларын популярлаштыру, район халкы арасында фондлар ачу максатыннан;

- клуб учреждениеләрендә чаралар оештыру һәм үткәру, район конкурслары, шул исәптән балалар һәм яшьләр өчен дә.

IV. Ярдәмче программаны тормышка ашыруның социаль-икътисадый нәтижәләлеген бәяләү

Ярдәмче программаны тормышка ашыру үзешчән сәнгать ижатын саклап калу һәм алга таба үстерү, халыкны мәдәният учреждениеләренә күбрәк жәлеп итү

өчөн шартлар тудыру, традицион халык мэдэниятен, милли гореф-гадэтлэрен, йолаларын саклап калу мөмкинлеге бирэчэк.

Ярдэмче программаны гамэлгэ ашыру нәтижэлэре түбэндәгелэр булачак:

- мэдэният учреждениелэрендә түләүле чараларда тамашачылар санын 2020 елда 3242 кешедән 2023 елда 3442 кешегә кадәр арттыру;

- мэдэният өлкәсендә төрле дәрәжәдәге чаралар санын 2020 елда 300дән 2023 елда 500гә кадәр арттыру;

- халыкның барлык катламнары арасында укуны популярлаштыру, кулланучыларны жәлеп итү максатыннан викториналар, конкурслар, китапханә чаралары үткөрү;

- истәлекле даталарны, вакыйгаларны яктырту, туган якны өйрәнү материалларын өйрәнү максатыннан танып-белү чараларын үткөрү.

Ярдэмче программаны гамэлгэ ашырганда финанс куркынычлары барлыкка килергә мөмкин:

- программа чараларын гамэлгэ ашыруга бер ел кысаларында бюджет акчаларын тулысынча бүлеп бирү белән бәйле рәвештә, шуның нәтижәсендә планлаштырылган чараларны үтәү күләмнәре үзгәрергә мөмкин;

- өстенлекле проектларда һәм чараларда акча концентрациясе белән бәйле аерым программа чараларына чыгымнарны арттыру (кыскарту) белән бәйле, шуна бәйле рәвештә финанслау күләмнәре аныклана, бу ярдэмче программага үзгәрешләр кертүне таләп итә;

- программа чаралары кысаларында сатып алу каралган товарларның һәм хезмәт күрсәтүләрнең аерым төрләрәнә бәяләр арту белән бәйле, бу аерым программа чараларына чыгымнарны арттыруга китерәчэк.

«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларда мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» Ярдәмче программасына 1 номерлы кушымта

«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларда мәдәният өлкәсендә чаралар үткәру» Ярдәмче программасының төп чаралары

№	Атама	Жаваплы башкаруучылар	Башкару сроклары	Финанслау күләме еллар буенча, мең сум		
				2021	2022	2023
I. Төп чара: мәдәният өлкәсендә башка чаралар уздыру						
1.1.	Район бөйрәмнөрөн, бөйгеләрөн оештыру һәм үткәру: "Ел хатын-кызы" конкурсы; "Татар кызы" конкурсы"; Татарстан Республикасында милләтгара һәм конфессиягара менәсәбәтләр һәм дини һәм милли нигездә конфликтларны иртә кисәтү кысаларында чаралар; - "Нәүрүз", "Сабантуй", "Яна ел" бөйрәме"; - өлкәннәр көненә, 1941-1945 еллардагы Бөек Ватан сугышында Жинү көненә, мәдәният хезмәткәрләре көненә, Әниләр көненә, инвалидлар декадасына багышланган чаралар; - хокук бозуларны һәм жинаятьләрне профилактикалау; наркоманиягә каршы; Терроризм һәм экстремизмны профилактикалау кысаларында тематик кичәләр; - "Созвездие-Йолдызлык", "Безнең йорт Татарстан", "Салават күперә", "Татар моңы", "Идел йорт" театр коллективларының төбәкара фестиваль-конкурсы", "Иделкөем" балалар-	Теләче муниципаль районы «Теләче район мәдәният йорты» муниципаль бюджет учреждениесе (Район мәдәният йорты)	2021-2023 еллар	190,00	190,00	190,00
				10,00	10,00	10,00
				10,00	10,00	10,00
				5,00	5,00	5,00
				80,00	80,00	80,00
				35,00	35,00	35,00
				5,00	5,00	5,00
				45,00	45,00	45,00

1.2.	<p>яшүсмерләр һәм театр һәм курчак коллективларының һ. б. бөтенроссия, төбөкара фестиваль-конкурсларында район ижат коллективларының катнашуы.</p> <p>Музей чаралары үткөрү:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Таһир Якуповның тууына 75 ел тулуга багышланган музей чарасы (2021 ел); - язучы, рәссам Д. Гайнетдинованың 70 еллыгына багышланган музей чарасы (2022 ел); - кенчыгышны өйрәнүче, мөгърифәгче Р. Утәбай - Кәриминә тууына 90 ел тулуга багышланган музей чарасы (2023 ел); - наркотикларга каршы юнәлештәге чаралар; - патриотик тәрбия буенча чаралар; - коррупциягә каршы юнәлештәге чаралар 	МБУ «Теләче туган якны өйрәнү музей»	2021-2023	15,00 10,00	15,00 10,00	15,00 10,00
1.3.	<p>Китап һәм уку, район конкурсларында ярдәм итү һәм аны алга этәрү буенча китапханә чаралары үткөрү:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Елның иң актив укучысы»; - «Елның иң яхшы китапханәчесе» район һөнәри осталык конкурсын үткөрү; - "Гомер көзләрегез нурлы булсын", "Тормышыбыз бизгә сез" - өлкәннәр көне; - «Иң күп укучы әни» - Әниләр көне; - «Сөйкемле әниләр өчен» - солдат әниләре белән очрашу (8 март көненә) <p>Чаралар:</p> <p>1) «Татарстан Республикасында милләтара һәм конфессияара мөнәсәбәтләр һәм дини һәм милли нигездә конфликтларны алдан кисәтү» программасы кысаларында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Без барыбыз да төрле, әмма без барыбыз да бәхеткә ләек»; - «Безнең чын милләтебез-кеше»; - «Республика көне»; 	«Теләче МК»МБУ	2021-2023	30,00 2,00 2,00 2,00 2,50 2,50 3,00	30,00 2,00 2,00 2,00 2,50 2,50 3,00	30,00 2,00 2,00 2,00 2,50 2,50 3,00

<p>- «Халыклар бердәмлеге көне».</p> <p>2) «2021-2023 елларга хокук бозуларны һәм жинаятьләрне профилактикалау» программасы кысаларында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Без үз гамәлләребез өчен жаваплы»; - «Асфальтта балалар рәсемнәре конкурсы» I июнь-Балаларны яклау көненә; - «Иң күп укучы гаилә»; - «Закон буенча яшәргә». <p>3) Програма кысаларында:</p> <p>«2021-2023 елларга Теләче муниципаль районында терроризм һәм экстремизмны профилактикалау»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Дуслык цикләре белми»; - «Чикләрсез милләт». <p>4) «Татарстан Республикасында дәүләт телләрен үстерү» программасы кысаларында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Тел - ул халык тарихы»; - «Халкыбызның бөек байлыгы – аның теле!»; - «Г. Тукайның туган көненә багышланган шигырь укучылар конкурсы»; - «Туган тел көне»; - «Пушкин көне». <p>5) «Халыкны наркотиклаштыруны профилактикалау» программасы кысаларында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Без сәләмәт яшәү рәвешә яклы»; - «Без тормышны сайлайбыз»; - «Сәләмәт яшәү рәвешенәң унай яклары» 				
<p>Барлығы:</p>			235,00	235,00
<p>НИБАРЫ:</p>			705,00	235,00

«2021-2023 елларга
Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
мәдәниятен үстерү»
муниципаль Программасына
5 номерлы кушымта

**«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга
архив эшен үстерү» Ярдәмче программасы**

Ярдәмче программа паспорты

Ярдәмче программаның аталышы	«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга архив эшен үстерү» (алга таба - Ярдәмче программа)
Ярдәмче программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты
Ярдәмче программаның төп эшләучеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлеге
Ярдәмче программаның максаты	Архив эше белән идарә итү гражданныр, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатләрәндә
Ярдәмче программаның бурычы	Муниципаль район архивы һәм башка архив документларын саклау, исәпкә алу, комплектлау һәм алардан файдалануны тәэмин итү
Ярдәмче программаның гамәлгә ашыру сроклары	2021-2023 еллар
Еллар һәм чыганаклар буенча бүленеп, Ярдәмче программаның финанслау күләмнәре	Ярдәмче программаны 2021-2023 елларда финанслауның гомуми күләме Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына 1356,60 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2021 ел - 452,20 мең сум 2022 ел - 452,20 мең сум 2023 ел - 452,20 мең сум Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк
Ярдәмче программаның максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижәләре (елларга хас булган	Ярдәмче программа чараларын гамәлгә ашыру 2023 елга кадәр артырга мөмкинлек бирәчәк: - архив бүлеге биналарының архив документларын даими саклауны тәэмин итүче норматив шартларга туры килү - килмәү дәрәжәсе 88,9 процентка кадәр; - билгеләнгән срокта архивлар тарафыннан башкарылган соратуларның өлеше бер ел эчендә кергән соратуларның гомуми

нәтижеләрне индикаторлары) аның нәтижелелеге курсәткечләре	бәяләү һәм бюджет	күләмендә 98,3 процентка кадәр;
--	-------------------------	---------------------------------

I. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сферасының гомуми характеристикасы, шул исәптән ул хәл итүгә юнәлдерелгән проблемалар да

Архивларда саклана торган документларның сакланышын тәэмин итү өчен архив бинасында һәм бүлмәләрендә норматив режимнарны саклау өчен норматив шартлар, шул исәптән оптималь (норматив) режимнар булдыру кирәк. Норматив режимнар - янгынга каршы, сак, температура-дымлылык, яктылык, санитария-гигиена.

Архивлар янғын куркынычы аеруча зур булган объектлар исәбенә керә, чөнки аларда янучы чыганаclarдагы документлар саклана.

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлегендә 1929 елдан 2010 елга кадәр 13 меңнән артык эш саклана. Архивларда сакланучы документлар бик зур социаль әһәмияткә ия, чөнки аларда социаль-хокукий характердагы мәгълүмат бар. Норматив саклау режимнарын үтәмәү нәтижәсендә архив документларын югалту республика гражданнын хезмәт стажлары, бүләкләүләр, реабилитация һ.б. турында кирәкле мәгълүмат алу мөмкинлегеннән мәхрүм итәргә мөмкин.

Архивларның куркынычсызлыгы, документларны саклау норматив режимнарын тәэмин итүнең мөһимлеген аңлап, Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлеге бу юнәлештә максатчан эш алып бара.

Әмма, күрелгән чараларга карамастан, архив документлары хәзерге вакытта аларның сакланышын тәэмин итми торган шартларда торалар.

Россия Федерациясә Гадәттән тыш хәлләр министрлығының Татарстан Республикасы буенча дәүләт янғын күзәтчелеге идарәсә күрсәтмәләре буенча, алга таба янғын һәм сак куркынычсызлыгын ныгыту таләп ителә. Иң кискен проблемаларның берсе-температура-дымлылык режимын үтәү. Аның 17-19 °С температурасы нормаларында үтәмәве һәм чагыштырмача дымлылыгы 50-55 процент ОСТ нигезендә үтәлмәгән «Кәгазь чыганаclarда документлар. Дәүләт саклау кагыйдәләре. Техник таләпләр» документлар искерү процессларын тизләтә. Әлеге режимның үтәлешен тәэмин итә торган кондиционерлау системасы кирәк.

Сакланышны тәэмин итү чаралары системасында документларны саклау мөмкинлеген бирә торган документларның иминият күчермәләре аерым урын алып тора. Моннан тыш, бер үк вакытта булдырыла торган позитив пленкада файдалану фонды аеруча кыйммәтле документларның төп нөсхәләрен кулланудан алуны тәэмин итә диярлек. Архивларда документларны цифрлаштыру күбрәк таратыла, бу документларны яңадан торгызу һәм мәгълүматны төп нөсхәләргә мөрәжәгать итмичә генә куллану өчен яңа мөмкинлекләр һәм киң перспективалар бирә. Бу эшне активлаштыру өчен архивларга тиешле техника сатып алырга кирәк.

II. Ярдәмче программаның максаты, бурычлары һәм аны гамәлгә ашыруның ахыргы нәтижеләрен һәм срокларын тасвирлау

Ярдәмче программаның максаты-гражданның, жәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә архив эше белән идарә итү. Әлеге максатны тормышка ашыру Архив фонды документларын һәм башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, комплектлау һәм куллану мәсьәләләрен хәл итүне күздә тоту.

Төп максат, бурычлар, нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, шулай ук чаралар кысаларында финанслау күләмнәре аңа кушымтада күрсәтелгән.

Ярдәмче программаны тормышка ашыру срогы - 2021-2023 еллар.

III. Ярдәмче программаны ресурслар белән тәмин итүне нигезләү

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы бюджеты хисабына Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме 1356,60 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:

2021 ел - 452,20 мең сум

2022 ел - 452,20 мең сум

2023 ел - 452,20 мең сум

Ярдәмче программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Теләче муниципаль районы бюджеты турында Теләче муниципаль районы Советы карары нигезендә төгәлләштереләчәк.

IV. Ярдәмче программаның социаль-икътисадый нәтижеләлеге бәяләү

Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының архив бүлегендә сакланучы Архив фонды документлары 1929 елдан 2010 елга кадәр гражданның, жәмгыять һәм дәүләтнең матди һәм рухи тормышын чагылдыра. Аларда аның барлыкка килү һәм үсешенә хокукый һәм оештыру нигезләре чагылдырылган, республиканың дәүләт үсешен тәмин итү, барлык дәүләт структураларының нәтижелә эшләвен тәмин итү өчен кирәкле белешмәләр тупланган.

Ярдәмче программаны тормышка ашыру дәүләт милке булган әлеге документларның югалу куркынычын киметергә, республиканың тарихи-документаль мирасына һәм мәгълүмат потенциалына дәүләт институтлары, мәдәният, фән эшчәнлегенә, гражданның мәгълүмат алуга һәм файдалануга конституцион хокукларын тәмин итү, шул исәптән аларның социаль ярдәменә бәйле мәсьәләләрен хәл итү өчен кирәк булган барлык тискәре нәтижеләр белән зыян китерүне булдырмый калырга ярдәм итәчәк. Ярдәмче программаның социаль нәтижеләре арасында архив бүлекләре хезмәткәрләренә һәм архив документларыннан файдаланучыларның иминлеген арттыру һәм хезмәт шартларын яхшырту да бар.

Ярдәмче программаны тормышка ашыруның иң мөһим икътисади нәтижәсе булып янгынар килеп чыгу нәтижәсендә матди югалтуларны һәм мөлкәтне югалтуларны минимальләштерү торырга тиеш. Янгың, шулай ук архив бүлекләре биналарының һәм милкенең саклау куркынычсызлыгы дәрәжәсен арттыру тәмин

ителәчәк.

Ярдәмче программа Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты архив бүлеге эшчәнлегенең стратегик максатына ирешүгә (Татарстан Республикасы Архив фонды документларын һәм гражданнар, жәмгыять, дәүләт мәнфәгатьләрендә башка архив документларын саклауны, исәпкә алуны, туплауны һәм куллануны тәмин итү) юнәлдерелгән.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру мөмкинлек бирәчәк:

- документларны саклау өчен оптималь шартлар тудырырга;
- документларның оригиналларын югалткан яки зыян күргән очракта, документларны саклау максатларында уникаль һәм аеруча кыйммәтле документларның иминият фондын булдыру;
- күрсәтелә торган дәүләт хезмәтләренең нәтижәлелеген һәм сыйфатын арттыру, архив документларындагы мәгълүматтан файдалану мөмкинлеген киңәйтү.

«Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында
2021-2023 елларга архив эшен
үстерү» Ярдәмче программасына
1 номерлы кушымта

**«Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында 2021-2023 елларга
архив эшен үстерү» Ярдәмче программасының төп чаралары**

№	Атама	Жаваплы башкаручылар	Финанслау күләме еллар буенча, мең сум		
			2021	2022	2023
1.	Архив бинасында янгынга каршы, сак, температура-дымлылык, яктылык һәм санитар-гигиена режимнарын тәэмин итү	Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты	21,2	21,2	21,2
2.	Архив бүлеге эшчәнлеген тәэмин итү	Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты	431,00	431,00	431,00
	БАРЛЫГЫ:		452,20	452,20	452,20
	НИБАРЫ:			1356,60	